

Türkiye Göç Araştırmaları Merkezi
(TÜGAM)

Kavram Analizi:

Algoritmik Ayrımcılık

Şevval Nur Acuner

2026/4

www.gocvakfi.org | info@gocvakfi.org

ALGORİTMİK AYRIMCILIK (2026/4)

YAZAR:

Şewal Nur Acuner

TÜRKİYE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (TÜGAM)

GRAFİK TASARIM:

Ruha Medya A.Ş.

E ISBN: 978-625-5830-35-7

Göç Araştırmaları Vakfı

Hacettepe Mahallesi Fener Sokak No: 5

06230 Altındağ/Ankara, Türkiye

Tel.: (0312) 473 76 11

Fax: (0312) 473 79 14

Kitapçığın tüm yayın hakları Göç Araştırmaları Vakfına aittir.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak

sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın

hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.

Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

İçindekiler

Giriş	2
Algoritmik Ayrımcılığın Kavramsal Çerçevesi	3
Algoritmik Ayrımcılığın Somut Görünümleri	5
Sonuç	6
Kaynakça	7

Giriş

Son yıllarda dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte yapay zekâ destekli sistemler, göç yönetimi alanında giderek daha yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Devletler açısından bu teknolojiler, artan başvuru sayıları karşısında idari kapasiteyi güçlendirme, süreçleri hızlandırma ve karar alma mekanizmalarında tutarlılığı artırma gibi önemli avantajlar sunmaktadır. Özellikle veri analitiği, biyometrik doğrulama ve otomatik karar destek sistemleri, göç ve iltica süreçlerinin daha sistematik ve veriye dayalı bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Bununla birlikte, bu sistemlerin tarafsız ve nesnel olduğu yönündeki yaygın kabul giderek daha fazla sorgulanmaktadır. Nitekim Ruha Benjamin (2019) tarafından ortaya konulan “New Jim Code” yaklaşımı, teknolojik sistemlerin mevcut toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretebileceğini ve ayrımcılığı teknik bir tarafsızlık görünümü altında gizleyebileceğini ileri sürmektedir. Benjamin bu kavramla, ABD’de 19. ve 20. yüzyıllarda ırksal ayrımcılığı kurumsallaştıran “Jim Crow” yasalarına atıf yaparak günümüzde ayrımcılığın açık ve görünür hukuki düzenlemelerden ziyade, algoritmalar ve veri temelli sistemler aracılığıyla daha örtük ve görünmez biçimlerde yeniden üretildiğini ifade etmektedir (Benjamin, 2019). Bu bağlamda, algoritmik karar alma süreçleri yalnızca teknik araçlar olarak değil, aynı zamanda belirli bireyler veya gruplar bakımından eşitsiz sonuçlar doğurma potansiyeline sahip yapılar olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla algoritmik ayrımcılık, göç yönetiminde kullanılan yapay zekâ sistemlerinin göçmenler üzerindeki kısıtlayıcı politika ve uygulamalarının etkilerini anlamak bakımından önemli bir kavram olduğu düşünülmektedir.

Algoritmik Ayrımcılığın Kavramsal Çerçevesi

Algoritmik ayrımcılık, karar alma süreçlerinde kullanılan algoritmaların, bireylerin etnik kökeni, cinsiyeti, yaşı ya da engellilik durumu gibi hassas özelliklerini doğrudan veya dolaylı biçimde dikkate alarak, belirli bireyler veya gruplar bakımından eşitsiz ve dışlayıcı sonuçlar üretmesi şeklinde ifade edilebilir (Cebeci Çorum, 2026, s. 307-308). Söz konusu olgu, yalnızca teknik bir aksaklık olarak değil, eşitlik ve adalet ilkelerinin ihlaline yol açan bir hak ihlali olarak değerlendirilmelidir. Algoritmik ayrımcılığın anlaşılabilmesi için, çoğu zaman birlikte anılan algoritmik önyargı kavramıyla ilişki kurulması gerekir. İki kavram sıklıkla karıştırılsa da farklı aşamalara işaret eder. Algoritmik önyargı; veri toplama ve seçme süreçleri ile modelin geliştirilmesi ve uygulanması sırasında ortaya çıkan sistematik hataları ifade eder. Kısaca algoritmik önyargı, algoritmik sistemlerin karar üretme aşamasına geçmeden önceki yapısal sorunlara karşılık gelir. Algoritmik ayrımcılık ise, önyargıların karar çıktılarında somutlaşmasıyla ortaya çıkar. Teknik düzeydeki hatalar, belirli bireylerin veya grupların sistematik biçimde dezavantajlı konuma düşmesine yol açtığı anda ayrımcılık niteliği kazanır. Önyargılı veriyle eğitilen ya da tasarımında yanlılık barındıran algoritmalar, söz konusu özellikleri ürettikleri kararlar aracılığıyla yansıtıkları ölçüde ayrımcı sonuçlar doğurur (Cebeci Çorum, 2026, s. 307-308).

Yapay zekâ sistemleri, çoğu zaman sanıldığı gibi tamamen bağımsız değerlendirmeler üreten otonom yapılar değildir. Aksine, bu sistemler insan eliyle oluşturulmuş ve etiketlenmiş veri setleri üzerinden eğitilen, bu verilerdeki örüntüleri öğrenerek karar verme süreçlerini şekillendiren yapılardır. Dolayısıyla ortaya koydukları analizler ve sonuçlar, büyük ölçüde eğitildikleri verilerin kapsamı, niteliği ve içerdiği önyargılar tarafından belirlenir (Yıldız & Arıkan Açar, 2024, s. 193–194). Veri setlerinde geçmişten gelen eşitsizlikler veya önyargılar bulunduğu anda, algoritmalar bu örüntüleri sorgulamaksızın içselleştirerek eşitsizlikleri yeniden üretmektedir (Bither & Ziebarth, 2021, s. 14–15). Bu bağlamda, sürecin karar alma mekanizmalarına nasıl yansıdığını somut biçimde ortaya koyan başlıca uygulamalardan biri “risk skorlaması”dır. Risk skorlaması, bireylerin çeşitli veri girdileri üzerinden istatistiksel yöntemlerle analiz edilerek belirli risk düzeylerine (örneğin düşük, orta veya yüksek) göre sınıflandırılmasını sağlayan bir değerlendirme aracıdır. Bu modeller, yaş ve cinsiyet gibi demografik verilerin yanı sıra, bireyin sosyoekonomik durumu, eğitim geçmişi, adli sicil kayıtları, daha önceki idari işlemleri ve seyahat geçmişi gibi çok

sayıda değişkeni girdi olarak kullanmaktadır (Zanger-Tishler, Nyarko, & Goel, 2023, s. 1). Bu tür sistemlerin en belirleyici özelliklerinden biri, çoğu zaman ölçülmek istenen “gerçek riski” doğrudan tespit edememeleri ve bunun yerine “vekil veriler”den (proxy data) yararlanmalarıdır. Zira algoritmalar, bireyin gelecekte suç işleyip işlemeyeceği gibi doğrudan gözlemlenemeyen bir olguyu kesin biçimde belirleyemez. Bu nedenle, yeniden tutuklanma veya belirli bir davranışın geçmişteki tekrar oranı gibi ölçülebilir göstergeler üzerinden tahmin yürütürler. Ancak bu tür vekil veriler, çoğu zaman toplumsal ve kurumsal süreçlerden bağımsız değildir. Örneğin yeniden tutuklanma verileri, kolluk kuvvetlerinin belirli bölgelerde daha yoğun denetim yapması ya da bazı grupları daha sık hedef alması gibi uygulamalardan etkilenebilir (Zanger-Tishler, Nyarko, & Goel, 2023, s. 2-3).

Algoritmik Ayrımcılığın Somut Görünümleri

Göç yönetimi alanında kullanılan algoritmik sistemlerde önyargılı eğilimler daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Zira göçmenler çoğu zaman eksik veya önyargılı veri setleri içinde temsil edilmekte ve bu durum algoritmik değerlendirmelerin eşitsiz bir zemine oturmasına neden olmaktadır. Özellikle risk skorlaması sistemlerinde, milliyet, seyahat geçmişi veya önceki başvurular gibi veriler vekil değişken olarak kullanılmakta ve bu değişkenler geçmişten gelen önyargılardan büyük ölçüde etkilenmektedir. Algoritmik sistemlerin ayrımcı sonuçlar doğurabileceğine ilişkin çarpıcı örneklerden biri Hollanda'da ortaya çıkan çocuk bakım yardımı skandalıdır. 2020 yılında kamuoyuna yansıyan bu olayda, vergi idaresi tarafından kullanılan veri temelli risk skorlama sistemlerinin, yaklaşık 26.000 ebeveyni hatalı biçimde dolandırıcılık şüphesi altında değerlendirdiği anlaşılmıştır. Hatalı değerlendirilen kişilerden önemli bir kısmının göçmen kökenli olması, kullanılan sistemin belirli gruplar üzerinde orantısız etkiler doğurduğunu göstermiştir. Hatalı sınıflandırmalar sonucunda birçok aile, yüksek miktarlarda geri ödeme yapmak zorunda bırakılmış; bu durum ciddi ekonomik kayıpların yanı sıra ağır psikolojik ve sosyal tahribatlara yol açmıştır. Sürece ilişkin yürütülen incelemelerde, kullanılan sistemin veri işleme faaliyetlerinin ayrımcı nitelik taşıdığı ve özellikle milliyet gibi değişkenlerin risk değerlendirmesinde belirleyici rol oynadığı tespit edilmiştir (European Union Agency for Fundamental Rights [FRA], 2022, s. 7).

Algoritmik karar sistemlerinin göç alanındaki etkilerine ilişkin bir diğer dikkat çekici örnek ise Birleşik Krallık'ta uygulanan vize başvuru değerlendirme sistemidir. 2015 yılından itibaren İçişleri Bakanlığı tarafından kullanılan ve "Streaming Algorithm" olarak adlandırılan sistem, başvuru sahiplerini risk düzeylerine göre farklı işlem kanallarına yönlendiren bir sınıflandırma mekanizması olarak işlev görmüştür. Ancak sistemin, özellikle milliyet gibi değişkenler üzerinden başvuruları ayrıştırdığı ve bazı gruplar açısından daha olumsuz değerlendirme süreçlerine yol açtığı ileri sürülmüştür. Göçmen hakları örgütleri tarafından başlatılan yargısal denetim süreci kapsamında, algoritmanın kurumsal önyargıları yeniden ürettiği iddia edilmiş; süreç devam ederken İçişleri Bakanlığı söz konusu sistemin kullanımını durdurma kararı almıştır. Bu gelişme, algoritmik sistemlerin teknik nesnellik görünümüne rağmen, içerdiği veri ve varsayımlar nedeniyle ayrımcı sonuçlar doğurabileceğine ilişkin şüpheleri güçlendirmektedir (McDonald, 2020).

Sonuç

Cathy O'Neil'in de (2016) vurguladığı üzere, algoritmalar mutlak bir nesnellik sunmaktan ziyade belirli varsayımları bünyesinde barındıran ve özünde matematiğe bürünmüş öznel kanaatlerdir. Algoritmik sistemlerin tarafsız ve tamamen objektif araçlar olduğu yönündeki kabulün sorgulanması gerekmektedir. Bununla birlikte, sistemlerin idari süreçlerin hızlandırılması, karar alma mekanizmalarında tutarlılığın artırılması ve insan kaynaklı hataların azaltılması gibi önemli faydalar sunduğu da göz ardı edilmemelidir. Ancak sistemin faydaları, algoritmik sistemlerin eleştirel bir değerlendirmeden muaf tutulmasını haklı kılmamaktadır. Aksine, bu sistemlerin içerdiği veri, varsayım ve tasarım tercihleri dikkate alınarak şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde denetlenmesi gerekmektedir. Özellikle göç alanında, bu tür sistemlerin teknik tarafsızlık görünümü altında ayrımcı sonuçlar üretme potansiyeli, temel hakların korunması bakımından dikkatle ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kaynakça

- Benjamin, R. (2019). *Race after technology: Abolitionist tools for the New Jim Code. Polity.*
- Bither, J., & Ziebarth, A. (2021). *Automating decision-making in migration policy: A navigation guide.* Migration Strategy Group / The German Marshall Fund of the United States. https://www.bosch-stiftung.de/sites/default/files/publications/pdf/2021-11/Automating%20Decision-Making%20in%20Migration%20Policy_Bither%20and%20Ziebarth.pdf. (Erişim adresi: 01.03.2026).
- Cebeci Çorum, F. (2026). Algoritmik ön yargı ve algoritmik ayrımcılık: Kavramlar, güncel yargı kararları ve ön yargının azaltılmasına yönelik olası bir yol haritası olarak AB Yapay Zekâ Tüzüğü. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2), 301–336. <https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.1858048>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2022). *Bias in algorithms: Artificial intelligence and discrimination.* Publications Office of the European Union.
- McDonald, H. (2020, August 4). Home Office to scrap 'racist algorithm' for UK visa applicants. *The Guardian.*
- O'Neil, C. (2016). *Weapons of math destruction: How big data increases inequality and threatens democracy.* Crown.
- Yıldız, A., & Arıkan Açar, D. (2024). Artificial intelligence and migration governance: Navigating cooperation and complexity in European Union–Türkiye relations. *METU Studies in Development*, 51, 191–209.
- Zanger-Tishler, M., Nyarko, J., & Goel, S. (2023). *Risk scores, label bias, and everything but the kitchen sink.* <https://doi.org/10.48550/arXiv.2305.12638>. (Erişim adresi: 01.03.2026).

daha fazla bilgi için

[/goc_vakfi](#)

[/gocarastirmalarivakfi](#)